

Pertti Koistinen

Paradigman muutos työ- ja sosiaaliturvapolitiikassa

Tiivistelmä

Historiallisesti ja kansainvälisesti vertaillen Suomi on ollut edelläkävijä sosiaalisten oikeuksien ja hyvinvointipalvelujen kehittäjänä. Tämä on luonut edellytykset talouskasvulle ja nopeillekin rakennemuutoksille. Sosiaalisten oikeuksien ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen on turvannut myös sen, että hyvinvointi on jakautunut aikaisempaa tasaisemmin väestön eri ryhmille. Se on puolestaan merkinnyt, että suomalainen yhteiskunta on ollut innovatiivinen ja uudistuskykyinen.

Viime vuosien kehityksessä on kuitenkin merkkejä siitä, että sosiaalisten oikeuksien ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen on pysähtynyt. Yhtenä keskeisenä syynä tähän on se, että hyvinvointivaltion, sosiaaliturvan ja työvoimapolitiikan uudistuksia on ajettu niin Suomessa kuin muissakin EU-maissa painottamalla aktiivoinnin, oma vastuun, etuisuuksien vastikkeellisuuden sekä työllä ja aktiivisuudella hankittavia etuisuuksia. Näitä uudistuksia on ajettu taloudellisen, poliittisen ja byrokraattisen eliitin arvojen ja intressien näkökulmasta. Se on vienyt pohjan tasoittavalta ja yhtäläisiä edellytyksiä luovalta hyvinvointipolitiikalta. Tasa-arvopolitiikassa uusi vasemmistokin korostaa enemmän yhtäläisten lähtökohtien kuin lopputulosten politiikkaa ja hyvinvoinnin tasa-arvoa (Julkunen 2006; Deakin 2001). Työvoimapolitiikassa ovat painottuneet tarjontaan kohdistuvat toimet. Sosiaaliturvaetuisuuksien ja palvelujen saamisen ehtojen tiukentaminen ja vastikkeellistaminen näkyy erityisesti työttömiin ja heikossa työmarkkina-asemassa oleviin kohdistuvissa työvoimapolitiittisissa toimissa. Peter Taylor-Goobyn (2005) argumentoima työvoimapolitiikan paradigman muutos tuntuu siis uskottavalta myös Suomen kehitystä ajatellen, joskin meidän on syytä huomioida yhteiskuntien väliset institutionaaliset, poliittisten voimasuhteiden sekä talouden ja työmarkkinoiden rakenteessa ja toimintatavoissa olevat erot.

Kun samanaikaisesti on osoitettavissa, että tuloerot ovat kasvaneet, köyhyys iskenyt lapsiperheisiin ja työvoimapolitiikka on osoittautunut tehottomaksi mitä tulee esim. pitkäaikaistyöttömyyden ja pätkätyöläisten taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen, herää kysymys: Onko tämä seurausta uudesta politiikasta vai muuten vain vaikeammin hallittavissa olevasta ongelmasta? Selittävätkö näitä ongelmia muuttuneet kilpailuolosuhteet, työmarkkinoiden rakenteessa ja toimintavoissa havaittavat muutokset vai harjoitettu politiikka? Työtätekevistä köyhästä on tullut tosiasia myös Suomessa ja työtätekevien köyhien luokka tulee vain kasvamaan ellei työvoiman kansainväliseen liikkuvuuteen, yritysten ulosliputukseen sekä kulttuuri-, sosiaali- ja palvelualan pätkätyöläisten asemaan saada sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja. Tällainen politiikan muutos edellyttää laajaa yhteiskunnallista keskustelua ja vallitsevan työvoimapolitiikan paradigman kriittistä arviointia.

Sosiaaliset ja ihmisoikeudet talouden ja hyvinvoinnin perustana

Pienenä ja kansainvälisestä taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä riippuvana valtiona ja kansantaloutena Suomen on tullut aina olla sopeutumiskykyinen. Sopeutumiskykyään se on pyrkinyt edistämään pitämällä yhteiskuntaa sosiaalisesti ja poliittisesti ehjänä ja kansallista etua politiikan suurten linjausten perustana. Tämä kansallisen edun näkökulma on luettavissa sosiaali- ja hyvinvointipoliittisten, aluepoliittisten ja työvoimapolitiittisten ratkaisujen takaa (Pekkarinen & Vartiainen 1993; Virkkala 2002).

Toisaalta Suomen kokemus osoittaa myös, että työvoiman tuottavuuden, tietojen, taitojen ja uusiutumiskyvyn kehittyminen edellyttävät pitkäaikaisia investointeja koulutukseen, kuntoutukseen, sosiaaliturvaan. Se osoittaa myös, ettei työvoiman käyttöä tule jättää markkinavoimien vietäväksi. Yhteiskunnan ja tuotannon ehtojen muuttuessa on pikemminkin kysyttävä miten työvoimaresurssien ja työvoiman luovan panoksen kehitystä voitaisiin parantaa. Jo nykyisen tason saavuttaminen on edellyttänyt pitkäjännitteisiä investointeja sosiaali- ja hyvinvointipoliittisten järjestelmien, kuten koulutus-, sosiaaliturva-, kuntoutus-, lasten päivähoito-, vanhempainloma- ja eläkejärjestelmien, kehittämiseen. Se on edellyttänyt myös, että työelämän suhteita on kehitetty sopimuksin, lainsäädännön ja erilaisten osallistumis- ja myötämäärämisjärjestelmien kautta. Työvoima-politiikan avulla on puolestaan pyritty turvaamaan työvoiman saatavuus, liikkuvuus, uudelleen koulutus sekä se, että työvoima on voinut sopeutua rakennemuutokseen ja että työttömyyden riskejä on tasoitettu. Työvoimaresurssien kehittämisen tehtävä onkin nyky-yhteiskunnassa vähintään yhtä vaativa ja voimavaroja edellyttävä tehtävä kuin pitkäjännitteisten ja riskejä sisältävien tuotannollisten investointien tekeminen.

Viime vuosien kehitys viittaa kuitenkin siihen, että sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja yhteiskunnan etuun perustuva tulevaisuusvisio on Suomessa murtunut. Syitä tähän linjan muutokseen voidaan löytää muuttuneesta toimintaympäristöstä ja Suomen talouden asemasta globaaleilla markkinoilla sekä siitä, että politiikan tasolla on tehty yksi toisensa jälkeen valintoja, jotka ovat murta- neet sosiaalista ja hyvinvoinnin mallia. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kehityksen ideasta on luovuttu ja jos politiikalla on yleensäkin vaikutusta, niin voidaan väittää, että harjoitetun politiikan seurauksena tuloerot ovat kasvaneet, köyhyys iskenyt lapsiperheisiin ja työvoimapolitiikka on osoit- tautunut tehottomaksi mitä tulee esim. pitkäaikais-työttömyyden ja pätkätyöläisten taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen. Työtätekevistä köyhästä on tullut tosiasia myös Suomessa (Airio 2006). Työtätekevien köyhien luokka tulee vain kasvamaan ellei työvoiman kansainväliseen liikkuvuuteen, yritysten ulosliputukseen sekä kulttuuri-, sosiaali- ja palvelualan pätkätyöläisten asemaan saada sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja.

Tämän politiikan epäonnistumisen tunnustavat nykyisin jo muutkin kuin asian piirissä toimivat kan- salaisjärjestöt ja tutkijat. Esimerkiksi Stakesin asiantuntijaryhmä, joka syyskuussa 2006 julkaisi raportin ”Hyvinvointivaltion rajat – Oikeus ja kohtuus”, lähti liikkeelle johtopäätöksestä, että Suo- men kehitys poikkeaa muiden pohjoismaiden kehityksestä ”heikomman työllisyyden tason ja sosi- aalisten erojen kasvun osalta. Tältä osin Suomen viimeisen vuosikymmenen kehitystä ei voida pitää menestystarinana.” (s. 7) Raportissa mainitaan ”Tuloköyhät, pitkäaikaistyöttömät, nuoret lapsiper- heet, moniulotteisesti huono-osaiset”, ”hoivaköyhyys ja koko universaalin hyvinvointipolitiikan asteittainen mureneminen”(s. 11). Pidän tätä arviota merkittävänä ja positiivisena keskustelun ava- uksena. Raporttia lukiessani jäin kuitenkin ihmettelemään monia avoimeksi jätettyjä asioita:

- Raportti painottaa huono-osaisuutta ja tuloköyhyyttä, muttei tunnista uusia ryhmiä ja on- gelmia kuten kulttuuri- ja sosiaalialan prekariaattia, ja sellaisia taloudellisia prosesseja, ku- ten globaali kilpailu, yritysten ulosliputus, lisääntyvä pimeän työvoiman käyttö, uusi pii- kayhteiskunta jne., jotka tuottavat suhteellista köyhyyttä.
- Kun raportissa perustellaan sosiaalisia uudistuksia niin argumentaatio pohjaa ”yhteiskunnal- lisen kiinteyden” argumenttiin muttei niinkään positiivisen kehityksen, luovuuden, tuotta- vuuden ja osallisuuden tavoitteisiin.
- Raportissa käsitellään kovin myötäsukaisesti työvoima- ja sosiaalipolitiikan alueilla toi- meenpantuja ”uudistuksia”, joissa toimeentulo- ja sosiaaliturva on sidottu työllisyyteen ja aktivointiin. Raportissa tuodaan esille myös perustuslakivaliokunnan uusi tulkinta, jossa työllisyyden edistäminen todetaan valtiovallan tehtäväksi mutta jossa tehdään merkittävä

käänne sosiaalisten oikeuksien tulkintaan. Uusi tulkinta oikeuttaa valtiovallan ehdollistamaan sosiaaliset etuudet/ sosiaaliset oikeudet/ työlinjaan. (s. 13)

- Raportti ei ota myöskään kantaa, tai sitten se ei tunnista, taloudellisen, poliittisen ja byrokraattisen eliitin rooliin hyvinvointivaltion uudistajana ja murentajana.

Raportissa luetellaan ne merkittävät ja periaatteelliset käännteet, joita viimeisen kymmenen viiden-toista vuoden aikana on tehty työvoima-, sosiaali- ja hyvinvointipolitiikassa, mutta se ei tunnista eikä analysoi sitä miten juuri taloudellinen, poliittinen ja byrokraattinen eliitti olivat avainasemassa niitä uudistettaessa. Se ei arvioi myöskään sitä työvoima- ja sosiaalipolitiikan paradigman muutos sekä Suomen taloudellisessa ja sosiaalisessa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, ovat kenties johtaneet siihen, että politiikka on käynyt voimattomaksi.

Paradigman muutos työvoima- ja sosiaalipolitiikassa

Paradigma-näkökulma politiikan tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että politiikan muutosta arvioidaan sen mukaan miten toimijat mieltävät politiikan mahdollisuudet ottaen huomioon sekä normatiiviset että kognitiiviset tekijät. Näin ollen paradigman muutos voidaan nähdä eri tasoilla etenevänä politiikan tekemisen muutoksena. Diskurssiivisessa mielessä paradigman muutos politiikassa ei tarkoita välttämättä sitä, että politiikan sisältö tai politiikan tulokset olisivat muuttuneet, mutta se tarkoittaa, että politiikan lähtökohdat ja suunnittelun periaatteet ovat muuttuneet. Tässä mielessä voidaan myös olettaa, että sama politiikan idea tuottaa erilaisia lopputulemia erilaisissa konteksteissa: poliittisissa voimasuhteissa, taloudellisissa ja sosiaalisissa rakenteissa ja suhdanteissa. Paradigman muutoksina voidaan pitää esimerkiksi sitä, että tasa-arvopolitiikassa aletaan korostaa hyvinvoinnin sijasta lähtökohkien yhtäläisyyttä, Euroopan unionin työvoimapolitiikassa institutionaalisten ja lainsäädäntöön perustuvien ohjauskeinojen sijasta avoimen koordinaation lähestymistapaa tai että työvoima- ja sosiaalipolitiikassa korostetaan kansalaisuuteen perustuvien sosiaalisten oikeuksien sijasta työhön ja aktiivisuuteen perustuvaa palvelujen ja etuuksien linjaa.

Työvoima- ja sosiaalipolitiikassa on siis osoitettavissa useita sellaisia muutoksia, joiden voi katsoa johtaneen paradigman muutokseen. Avoimen koordinaation metodin (OMC) hyväksyminen EU – tasolla, aktiivisen työvoimapolitiikan korvaaminen Euroopan työllisyysstrategialla (EES) ja aktiivointilinjan hyväksyminen kansallisella tasolla, käyvät esimerkiksi paradigman muutokseen johtaneista tekijöistä (Taylor-Gooby 2005; Koistinen, Roivas, Neumann 2006). Avoimen koordinaation metodi ja Euroopan työllisyysstrategia merkitsivät hyvästi jättöä keynesiläiselle ja Rehn-Meidnerin mallin mukaiselle aktiiviselle työvoimapolitiikalle ja sitä tukevalle, mutta kuitenkin suhteellisen itsenäiselle, sosiaalipolitiikalle. Uudessa poliittisessa retoriikassa aktiivinen työvoimapolitiikka nähdään kapeammin. Se rajataan entistä selvemmin tarjontaan, aktiivointitoimenpiteisiin ja siinä korostetaan yksilö ja ryhmäkohtaisia valikoivia toimenpiteitä sekä yksilön omaa vastuuta. (Calmfors, Forslund & Hemström 2001.)

Paradigman muutos tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden tavoitteissa

Mitä tulee visaiseen yhtälöön - taloudellinen tehokkuus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus työmarkkinoilla - Gunther Schmid (2003) on esittänyt teoreettisen ajattelumallin, jonka mukaan tasa-arvopoliittisia tavoitteita voidaan toteuttaa sekä ohjaamalla työvoiman tarjontaa että kysyntää, mutta se millaista tasa-arvopoliittista toimintamallia on syytä tai mahdollista soveltaa riippuu pitkälti työmarkkinoiden tilasta ja toimintatavoista. Tasa-arvotavoitteisiin työmarkkinoilla voidaan pyrkiä tavoittelemalla diskriminoinnin estäviä puhtaita pelisääntöjä (Fairness), edistämällä solidaarisuutta

(Solidarity), tukemalla yksilöiden yhtäläisiä mahdollisuuksia (Equal opportunities) tai tavoittelemalla tasa-arvoa lopputulosten suhteen (Equity).

Vaativustasoltaan nämä neljä periaatetta voi nähdä edustavan tiukkenevaa järjestystä. Se millaista periaatetta kulloinkin on sovellettu, on ollut riippuvainen yhteiskuntapolitiikan, tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuustavoitteen vaativuuden tasosta. Yleensä syrjinnän estävä ja yhtenäisiä saavutustavoitteita korostava Fairness –periaate on nähty liberalistisen tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuusihanteen lähtökohdaksi ja ensimmäisen asteen tavoitteena. Sellaista tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuustavoitetta, jossa korostetaan keinojen sijasta saavutusten ja lopputulosten oikeudenmukaisuutta, on pidetty kaikkein vaativimpana tavoitteena, sillä se edellyttää heikommassa tai vaikeassa kilpailuasemassa olevien tukemista, jotta he voisivat saavuttaa lopputulosten tasa-arvon. Schmid kuitenkin korostaa, että näiden tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden toteuttamisen mahdollisuuksia tulisi arvioida myös työmarkkinoiden tilan mukaan. Tätä keinojen ja kontekstin keskinäistä riippuvuutta hän kuvaa taulukon 1 asetelmin.

Taulukko 1. **Tasa-arvopolitiikan erilaiset kontekstit työmarkkinoilla** (Schmid 2003)

		Kysyntä	
		Joustava	Joustamaton
Tarjonta	Joustava	1) oikeudenmukaisuus	2) solidaarisuus
	Joustamaton	3) yhtäläiset mahdollisuudet	4) oikeudenmukainen lopputulos

Taulukon 1 voi tulkita näin:

- 1) Jos työvoiman tarjonta ja kysyntä joustavat, niin tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus toteutuvat kun turvataan puhtaat pelisäännöt ja estetään kaikkalainen syrjintä.
- 2) Jos taas työvoiman tarjonta joustaa mutta kysyntä ei jousta, tarvitaan solidaarisuutta, joka suojaa työntekijöitä esimerkiksi työnantajan sanelupolitiikalta.
- 3) Jos työvoiman tarjonta ei jousta ja työvoiman kysyntä joustaa, voidaan tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta tavoitella yhtäläisten mahdollisuuksien politiikalla. Keinoksi riittää esimerkiksi heikompien tukeminen ja kouluttaminen niin, että he parantuneen koulutuksensa avulla voivat osallistua työmarkkinoilla tapahtuvaan kilpailuun.
- 4) Jos sekä työvoiman tarjonta että kysyntä ovat joustamattomia, tarvitaan tätäkin järeämpiä interventioita ja resurssien uudelleen jakoa, jotta tasa-arvo toteutuisi käytännössä.

Kun työmarkkinoilla eivät ole toteutuneet ne tasa-arvo ja oikeudenmukaisuustavoitteet, joita kuitenkin on pidetty keskeisinä, ja joihin on tähdätty poliittisin ohjelmin, herää kysymys onko vika politiikassa vai työmarkkinoiden rakenteissa ja käytännöissä. Se, ettei esimerkiksi naisten työhön osallistumisen ja koulutuksen kohoaminen sinänsä ole poistanut työmarkkinoiden segregatiota ja palkkaeriarvoisuutta, viittaisi siihen, että vika on työmarkkinoiden rakenteissa ja käytännöissä. Se puolestaan saa ajattelemaan, että toteutumattoman tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden syytä tulisi etsiä kaikkissa Schmid'in hahmottamissa konteksteissa. Itse olisin sitä mieltä, että tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden tavoitteen toteutuminen edellyttää, että yhteiskuntapolitiikassa tulisi tavoitella vaativinta equity -tavoitetta. Se sisältää ajatuksen, että työvoiman tarjonta ei voi rajattomasti joustaa, vaan esimerkiksi työntekijöillä on myös muita tavoitteita ja velvoitteita, kuten lasten, sai-

raiden ja vanhusten hoitoa, jotka tulisi ottaa huomioon positiivisina vastuina eikä niitä tulisi vahingoittaa kilpailupolitiikalla. Toisaalta on myös niin että työvoiman kysyntä ei voi joustaa loputtomasti vaan tietyt tehtävät, kuten sähkön, elintarvikkeiden, hoivapalvelujen, turvallisuuden tuotanto on pakko hoitaa. Se edellyttää, että työvoimaa saadaan näihin tehtäviin ja että työvoima joustaa tuotannon tarpeiden mukaan, mutta joustavuusvaatimuksissakin on oltava kohtuullisia esimerkiksi työn kuormittavuuden, työaikojen ja palkkauksen suhteen.

Paradigman muutos työvoimapolitiikassa

Paradigman muutos työvoimapolitiikassa on osoitettavissa ainakin kahdella eri tasolla. Se tulee ilmi siirtymisenä aktiivisen työvoimapolitiikan strategiasta avoimen koordinaation metodiin työvoimapolitiikassa (EES) sekä toisaalta työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ja sosiaaliturvan integroinnissa niin, että sosiaaliturvasta ja sosiaalisista oikeuksista tuli entistä enemmän ehdollistettuja ja vastikkeellistettuja.

Jos ajatellaan aktiivisen työvoimapolitiikan oppia ja käytännön sovellutuksia, niin siinäkin on ollut varmasti merkittäviä kansallisia eroja. Pohjoismaissa se institutionalisoitui sisältäen mm. tulopoliittisen neuvottelujärjestelmän, työvoimapolitiikan ja työvoimahallinnon kehittämisen niin, että työvoimapolitiikan avulla voitiin vaikuttaa sekä työvoiman kysyntään (tukityöllistäminen, aluepolitiikka, jne) että työvoiman alueelliseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen. Myös sopimuspolitiikka, työ-lainsäädäntö, koulutus-, asunto- ja sosiaalipolitiikka olivat merkittäviä mekanismeja, joita pyrittiin kehittämään työvoimapolitiittisten ja talouden kasvu- ja stabilisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi. Aktiivisen työvoimapolitiikan strategia ei ollut institutionalisoitunut yhtä pitkälle ja samalla tavoin kaikissa OECD –maissa ja esimerkiksi Maailman pankki ja ILO painottivat siinä eri asioista. Monissa Euroopan maissa, kuten Saksassa, Ranskassa ja Italiassa, työmarkkinajärjestöjen ja valtion väliset kolmikantasopimukset ja työmarkkinajärjestöjen väliset sopimukset eivät kehittyneet siihen mittaankin pohjoismaissa tai ne kehittyivät eri pohjalta. Yleisesti on kuitenkin todettava, että aktiivinen työvoimapolitiikka oli makrotaloudellinen strategia ja sitä harjoitettiin työllisyystavoitteiden lisäksi talouskasvua, talouden stabiilitettä ja alhaista inflaatiota. Se oli merkittävä keino tasoitaa myös talouden suhdannevaihteluja ja luoda työtä silloin ja niillä aloilla ja alueilla, joissa työttömyys oli rakenteellista.

Yhteiskunnan ja työllisyysongelmien muuttuessa muuttui myös aktiivisen työvoimapolitiikan sisältö ja strategia. Calmfors, Forslund & Hemström (2001) ovat kuvanneet oivallisesti miten aktiivisen työvoimapolitiikan painotukset ovat 1990-luvulta lähtien kohdentuneet rakenteellisen työttömyyden hoitoon. Se merkitsi, että aktiivisen työvoimapolitiikan keinoja alettiin käyttää entistä enemmän lyhyen aikavälin ratkaisuihin ja työvoimapolitiikkaa ohjasivat entistä enemmän sosiaalipoliittiset tavoitteet, jotka liittyivät työttömien toimeentulo-ongelmien ja työttömyysturvan kannustavuus ongelmien ratkaisemiseen. Näin aktiivisen työvoimapolitiikan tehtävät kaventuivat siitä millainen paikka aktiivisella työvoimapolitiikalla oli aikaisemmin ollut talous-, työllisyys- ja hyvinvointipolitiikassa. Tämä aktiivisen työvoimapolitiikan uusi, aikaisempaa rajatumpi, tulkinta toteutui asteittain myös muissa OECD –maissa, tosin eri pohjalta.

Samanaikaisesti kuin OECD –maiden työvoimapolitiikassa on osoitettavissa asteittainen irrottautuminen aktiivisen työvoimapolitiikan alkuperäisestä strategiasta on aktiivisen työvoimapolitiikan korvannut EU-maissa avoimen koordinaation metodi, jonka ehkä pisimmälle viedyt sovellutukset on luettavissa Euroopan työllisyysstrategiasta. Samalla kun se rakentuu institutionaalisen sääntelyn ja kollektiivisten sopimusten sijasta suositusten ja hyvien käytäntöjen metodiin, se on rajautunut työvoiman tarjontaan (aktivointi, työllistettävyys, jne.) keinoihin. Aikaisempi työvoiman kysyntään

ja tarjontaan vaikuttanut aktiivinen työvoimapolitiikka on muuttunut työvoiman tarjontaan kohdistuvaksi aktivointipolitiikaksi ja samalla työvoimapolitiikka on kaventunut työttömyyspolitiikaksi.

Vaikka yhteiskunnallinen konteksti – talouden ja työmarkkinoiden rakenteen, työ- ja sosiaaliturvajärjestelmät, poliittiset valtasuhteet ja kontrolli, työttömyyden syyt jne. – ovatkin kansallisesti spesifejä, on osoitettavissa, että työvoima- ja sosiaalipoliittisia uudistuksia on ajettu samantyyppisen poliittisen ohjausmallin mukaan. Peter Taylor-Gooby (2005) arvioi, että Euroopan maat siirtyivät 1980 ja 1990 –luvulla yksi toisensa jälkeen tarjontapainotteiseen sekä yksilöiden vastuullistamista ja vastuun yksilöllistämistä painottavaan politiikkaan. Se on tarkoittanut, että työvoimapolitiikka on mielletty yhä kapeammin ”aktivointipolitiikkana” ja että aktivoinnin piiskana on käytetty sosiaalietuisuuksia. Työvoimapolitiikan ratkaisuja on etsitty hyvinvointivaltion toiminnasta ja kansallisen sisäältä, vaikka ongelmat ovat komplekseja ja vahvasti sidoksissa globaaleihin prosesseihin. Yhteiskunnalliset ongelmat ja vaihtoehdot määritellään ilman että huomiota kiinnitettäisiin sellaisiin työvoiman kysyntään ja käyttöön vaikuttaviin tekijöihin, kuten yritysten toimintaan tai siihen miten esimerkiksi kansainvälistynyt tuotanto on vaikuttanut kotitalouksien kulutukseen ja kulutuksen kautta työllisyyteen. Samalla kun työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa on leimannut aktivoinnin ja yksilöiden vastuullistamisen ideologia, on aktiivinen työvoimapolitiikka määritelty entistä kapeammin ja yksipuolisemmin ja otettu etäisyyttä siihen mitä aktiivisella työvoimapolitiikalla ymmärrettiin silloin kun sen perustaa luotiin 1950–1970 –luvulla (Sihto 1994; Koistinen, Roivas & Neumann 2006; Liitetaulukko 1.)

Tämä kehitys on osoitettavissa myös Suomessa, jossa on toteutettu sarja sosiaali- ja työvoimapolitiittisten etuisuuksien ja tukien uudistuksia, jotka aktivoinnin nimissä ovat ehdollistaneet, vastikkeellistaneet, rajanneet ja leikanneet yksilöiden ja kotitalouksien saamia tukia. Luettelo on mykistävä:

- vuonna 1994 ehdollistettiin alle 20 -vuotiaitten työmarkkinatuki työn tai koulutuksen vastaanottamiseen ja vuonna 1997 se laajennettiin alle 25 –vuotiaisiin
- vuonna 1996 toteutettiin toimeentulotuen sanktiot
- vuonna 1998 työvoimapalveluihin sisällytettiin työnhakusuunnitelmat
- vuonna 1998 tuli voimaan yhdistelmä tuki
- vuonna 2001 otettiin käyttöön kuntouttava työtoiminta
- vuonna 2004 perustettiin työvoimapalvelukeskukset
- vuonna 2006 toteutettiin työmarkkinatuen uudistus, aktivointipakko 500 päivän jälkeen
- vuonna 2006 voimaan tulevalla matalapalkkatuella tavoitellaan ikääntyneiden työllistymistä yhdistelmä- ja työllistämistuen korvaavalla palkkatuella.

Kaiken kaikkiaan aktivoiminen on merkinnyt uutta rajanvetoa julkisen ja yksityisen vastuun, valtion ja kuntien vastuun sekä valtion työvoimapalvelujen ja kuntien sosiaalitoimen keskinäisen vastuun ja työnjaon suhteen. Teoreettisesti sitä voidaan nimittää uudeksi sopimuksellisuudeksi yksilöiden ja yhteiskunnan kesken (Sorainen 199+; Deakin 2002). Se tulee erittäin hyvin selville siinä, että sosiaalietuisuuksien uudistaminen on edellyttänyt uutta perustuslain tulkintaa koskien perusoikeuksien määrittämää välttämätöntä toimeentuloa sekä valtion velvollisuutta edistää työllisyyttä. (Hyvinvointivaltion rajat 2006, 13) Uuden tulkinnan mukaan perustoimeentulo on tehty työtoiminnassa ansaittavaksi (velvoitetuella ansaittavaksi) toimeentuloksi ja toisaalta valtiolla katsotaan olevan oikeus pakottaa yksilöitä tähän. Sakslin ja Keskitalo (2005) puhuvat uudentyyppisestä sopimuksellisuudesta, joka tulee esille sekä sosiaalisten oikeuksien, sosiaaliturvan, työvoima- ja hyvinvointipalvelujen määrittelyssä ja saamisen ehdoissa. Uusilla ehdoilla ja tällä uudella sopimuksellisuudella hallitus katsoo ilmeisesti toteuttavansa myös perustuslain edellyttämää velvollisuutta edistää työllisyyttä.

Kun ajattelen tätä kokonaisuutta, en voi välttyä skeptisiltä kysymyksiltä taloudellisen, poliittisen ja byrokraattisen eliitin roolista hyvinvointivaltion uudistamisessa. Näen, että taloudellinen, poliittinen ja byrokraattinen eliitti on menettänyt kasvonsa yhteiskunnan uudistajana ja ns. kansallisen edun puolustajana (Koistinen 2005). Kyseessä on pidempi prosessi, jota voitaneen arvioida mm. näin:

- Taloudellinen eliitti ajoi jo 1970 –luvulla USA:ssa, Australiassa ja UK:ssa ja 1980 – 90 – luvuilla Euroopassa liberalismiin paradigmaa, joka muutti talouspolitiikan suuntaa, painotuksia ja asemaan yhteiskuntapolitiikassa.
- Poliittinen eliitti omaksui taloudellisen eliitin opit asteittain 1980 ja 1990 –luvulla ja se merkitsi, että liberalismiin talousopista muodostui yhteiskuntapolitiikan yläkäsite ja oppi. Sillä oli suoria ja epäsuoria vaikutuksia ensin työvoima- ja sosiaalipolitiikassa ja sittemmin myös tavassa, jolla valtio määritteli julkisen vallan tehtäviä ja vastuita myös aluepolitiikassa ja hyvinvointipolitiikassa.
- Byrokraattinen eliitti sitoutettiin 1990 –luvulla tulosjohtamisen, case-managementin ja hajautetun vastuunjaon kautta sekä yleisesti että ohjelmakohtaisesti taloudellisista näkökulmista toteutettuihin uudistuksiin (työvoima-, sosiaali-, koulu-, terveys-, asunto-, tekninen jne. toimi)

Tutkijat ovat pitkin matkaa viestittäneet niistä vaaroista, joita holtittomat ”brittimallin”, ”australiallisen mallin” ja ”tanskan mallin” siirtäminen yhteiskuntaan, joka on sosiaaliselta rakenteeltaan, varallisuudeltaan, talouden ja työmarkkinoiden rakenteeltaan kokonaan toisenlainen, voi tarkoittaa (Haataja 1998; Valdimarsdottir 2005; Wüst 2006; Bargain & Orsini 2006). Markkinaliberalismin mallihan merkitsi mm.

- yksilön ja perheen vastuun korostamista (varallisuus, perherakenteet, köyhyys)
- työttömyysturvan leikkausta ja porrastamista,
- sosiaaliturvan ja toimeentulotuen vastikkeellistamista (perustuslain uudet tulkinnat, oikeus työhön on muuttunut valtion velvollisuudeksi ”kepittää” ja kontrolloida köyhiä.
- työlinjan ja aktivointiohjelmien vahvistamista

Hämmästyttävää tässä kaikessa on kuitenkin se, että vaikka harjoitettu politiikka on osoittautunut tehottomaksi ja kykenemättömäksi ratkaisemaan edes työttömyysongelmaa – puhumattakaan työvoimapolitiikan muista tavoitteista ja ongelmista, jotka liittyvät pätkätöyläisten toimeentuloon ja sosiaaliturvaan, pimeän työvoiman käyttöön, työelämän sisäisiin jakoihin ja uudentyyppisen piikayhteiskunnan syntymiseen - ei työvoimapolitiikan lähtökohtia ole asetettu kyseenalaiseksi. Pitkemminkin työvoimapolitiikassa tunnutaan pitävän kiinni aktivointipolitiikasta ja ratkaisuja etsitään sen sisältä. Työvoimapolitiikan vaihtoehdot nähdään kapeasti erilaisina toimenpideohjelminä, keppi ja porkkanalinjana, ja niiden arviointina.

Johtopäätöksiä

Viimeisten vuosikymmenten aikana me emme ole kokeneet ainoastaan merkittäviä muutoksia Suomen ja Euroopan taloudellisessa ympäristössä ja rakenteellisia muutoksia taloudessa, työmarkkinoilla, hyvinvoinnissa ja hyvinvoinnin jakautumisessa, vaan myös käänteen (paradigman muutoksen) sosiaali-, hyvinvointi- ja työvoimapolitiikassa ajattelussa. Sen sijaan, että sosiaaliset oikeudet ja hyvinvointipolitiikka, ja hyvinvointivaltio niiden toteuttajana, nähtäisiin ratkaisuna köyhyyteen, eriarvoisuuteen ja työttömyyteen, onkin viimeiset 20 vuotta ollut vallalla ajatus, että liian antelias sosiaaliturva olisi ongelmien syynä. Samanaikaisesti tasa-arvoajattelussa on tapahtunut muutos. Yhtäläisten oikeuksien ja hyvinvoinnin sijasta korostetaan yhtäläisten lähtökohtien näkökulmaa,

mikä vie perustaa mm tasa-arvopoliittisilta ohjelmilta, jotka tähtäävät miesten ja naisten tuloerojen tasoittamiseen.

Takapakki sosiaalisissa oikeuksissa

Viime aikojen tapahtumat osoittavat, että taloudellisen tehokkuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden yhteensovittamisessa on uusia ja jatkuvasti uusiutuvia esteitä. Esimerkiksi globaaleilla markkinoilla toimivien johtavien teknologiayritysten (Nokia, Salcomp jne.) toiminta osoittaa, että työntekijöiden oikeudet voivat jäädä kilpailustrategioiden jalkoihin. Koulutetulla ja sitoutuneella henkilöstöllä ei ole arvoa silloin kun taistellaan markkinaosuuksista ja uusista tuotteista. Toisaalta naistyövoiman virta kehitysmaista Euroopan maiden palveluväeksi, osoittaa että sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus luo kehittyneiden maiden sisälle sekä köyhien ja rikkaiden maiden välille uudenlaista orjuutta ja sosiaalisesti poljettuja ryhmiä. Globaalien markkinoiden ja kuluttajien puristuksessa ovat myös paikalliset elintarvikkeiden ja palvelujen tuottajat olleet pakotettuja vierastyövoiman käyttöön ja keinotteluun, joka tapahtuu kiertämällä työntekijöiden sosiaalisia oikeuksia ja työnantajavastuuta. Kyse ei ole siis vain siitä, että sosiaalisten oikeuksien poljettaisiin globaalisuuden puristuksessa, vaan siitä, että sosiaalisten oikeuksien polkemista tapahtuu myös kansallisin toimin. Sosiaali- ja kulttuurialan tehtävien laajamittainen yksityistäminen ja freelance tyyppisten työsuhteiden yleistyminen alalla kuin alalla, on mahdollistanut sen, että yhteiskunnassa on uudestaan syntynyt matalapalkkaongelma. Nyt on edessämme sama ongelma, joka oli ILO:lla edessä vuosisadan alussa kun se lähti ajamaan minipalkkaa ja periaatetta että samanarvoisesta työstä tulisi miehille ja naisille maksaa samaa palkkaa.

Edellä hahmotellut synkät kuvat saavatkin kysymään, että onko ratsu karannut ohjaksista. Jos taloudellisen tehokkuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoite karkaa käsistä on vaarana, että myös taloudellisen tehokkuuden pohja murenee. Monet teoreetikot (Kuusi 1960; Lindbeck 2003) perustelivat sosiaalipolitiikan tarpeellisuutta hyvinvoinnin ja talouskasvun turvaajana.

Synkät kuvat saavat myös kysymään ovatko työvoima-, sosiaali- ja tasa-arvopolitiikkamme ajan tasalla vai tarvitaanko sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi toimia, jotka ulottuvat sekä markkinoiden toimintaan että yksilöiden ja kotitalouksien valintoihin. Suuri ratkaisematon kysymys on se miten tulevaisuudessa turvataan työssäkäyvien miesten ja naisten oikeus läheistensä hoivaimiseen. Ilmeisesti tässä tarvittaisiin samanlaisia toimia kuin vanhempainlomajärjestelmät pienten lasten hoidossa, joilla on ohjattu aviopuolisoiden valintoja yhtäläisen vastuun suuntaan (Brandth & Kvande 2001). On myös ilmeistä, että työvoiman kansainvälinen liikkuvuus ja yritysten globaali kilpailu, vaativat vastapainokseen sellaista sosiaalipolitiikkaa ja poliittista sääntelyä, jota Pohjoismaat ovat harjoittaneet mm. työelämän suhteiden, aktiivisen työvoimapolitiikan ja sosiaalisten oikeuksien alalla. Nykyisellä EU:n työllisyysstrategialta, joka ei ole luonteeltaan velvoittava vaan suositteleva, puuttuu tällainen ohjaava voima ja Euroopan uusi vasemmistokin tavoittelee vain mahdollisuuksien tasa-arvoa (Julkunen 2006, 224.) Käytännössä se tarkoittaa, että EU:n työvoimapolitiikka leijuu ilmassa, suositusten ja rituaalisten leikkien varassa, eikä se pysty toteuttamaan niitä sosiaalisia ja hyvinvointipoliittisia tavoitteita, joita se sanoo tavoittelevansa.

Aktiivisen työvoimapolitiikan konseptin kaventuminen

Työvoimapolitiikassa on EU:n tasolla siirrytty institutionalisoidusta aktiivisen työvoimapolitiikasta avoimen koordinaation malliin mikä merkitsee paradigman muutosta makrotaloudellisessa sääntelyssä (Koistinen, Roivas, Neumann 2006). Kansallisella tasolla on puolestaan painotettu tarjontapainotteisia työvoimapolitiittisia ratkaisuja, aktivointiohjelmiä ja työvoimapolitiittisten ja sosiaaliturvaetuisuuksien integrointia. Se on kaventanut aktiivisen työvoimapolitiikan peruslinjaa ja eriyttänyt

työttömyyden hoidon ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemisen tavallaan erilliseksi työvoimapolitiikaksi. Aivan samalla tavoin kuin köyhyyspolitiikka johti pohjoismaisen sosiaalipolitiikan konseptin kaventumiseen on myös aktivointiohjelmien varaan rakentuva työvoimapolitiikka johtanut perinteisen aktiivisen työvoimapolitiikan kaventumiseen (vrt. Calmfors, Forslund & Hemström 2001.) Suomen 1990 –luvun alussa kokema lama ja sen jälkeinen rakennemuutos, loivat tilaisuuden politiikan muutokselle ja rohkeille kokeiluilla, joiden juuret ja esimerkit tosin juontavat kansainvälisessä politiikassa jo 1970- ja 1980 –luvuilla tapahtuneeseen käänteeseen. Suomessa nuo muutokset on tehty nopeasti, ”ennakkoluulottomasti” ja laajalla rintamalla (Julkunen 2001; 2006; Hyvinvointivaltion rajat – oikeus ja kohtuus 2006). Kansalaisjärjestöjen ja kriittisten tutkijoiden ääni ei ole kantanut niin paljoa, että muutoksille olisi syntynyt riittävän vahvoja vaihtoehto-ohjelmia ja vastarintaa.

Eliitin janus-kasvot

Taloudellisella, poliittisella ja byrokraattisella eliitillä on ollut merkittävä asema uuden politiikan muotoilussa. Tämän vuoksi syyttävä sormeni kohdistuu siihen. Poliitiikan historia osoittaa, että sivistyneistöllä on janus-kasvot; yhtäältä se on voinut olla merkittävässä asemassa rakennettaessa uutta uljasta yhteiskuntaa mutta se voi olla myös opportunistinen, vaihtaa asemaansa ja paikkaansa tuulen mukana, ja tavoitella omaa etua. Viime vuosikymmenten aikana yhteiskuntapolitiikkaa ovat ohjanneet individualismin, yksilöiden, ryhmien ja yhteiskuntien keskinäisen kilpailun ideat ja taloudellinen argumentaatio on dominoinut myös sosiaalista ja hyvinvointipoliittista ajattelua. Tässä ajattelutavan muutoksessa taloudellisella, poliittisella ja byrokraattisella eliitillä on ollut merkittävä sija ja sen opportunistisuus on korostunut.

Nyt on kuitenkin havaittavissa, että myös eliitin piirissä ollaan heräämässä todellisuuteen ja havaitaan, että ”liberalismin opin” yhteiskunnalliset kustannukset voivat paisua kestävämmiksi. En ole varma voiko sivistyneistöön luottaa vieläkään mutta toivoisin, että kriittinen yhteiskunnallinen keskustelu auttaisi rakentamaan parempaa tulevaisuutta ja kysymään Martin Luther Kingin tavoin: ”*Where Do We Go From Here*”:

“A true revolution of value will soon cause us to question the fairness and justice of many of our past and present policies. We are called to play the Good Samaritan on life’s roadside; but that will be only an initial act. One day the whole Jericho road must be transformed so that men and women will not be beaten and robbed as they make their journey through life. True compassion is more than flinging a coin to a beggar; it understands that an edifice which produces beggars needs restructuring. (pp. 187-188) (Martin Luther King 1967 / cit. Rank 2006, 270)”

“Todellinen vallankumous tulee pian herättämään kysymyksiä monien entisten ja nykyisten politiikkamuotojen kunniallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Meitä pyydetään toimimaan elämän tienvarsilla hyvinä samarialaisina, mutta se on vain hyvän alku. Jonain päivänä koko Jerikon tie tulee saattaa uuteen uskoon niin, ettei miehiä ja naisia vahingoiteta ja ryöstetä kun he kulkevat omalla elämän tiellään. Todellinen armeliaisuus on enemmän kuin kolikon heittämistä kerjäläiselle; se ymmärtää että rakentamisen tuloksena kerjääminen käy tarpeettomaksi.” (emt. vapaa suomennos)

Lähteitä:

Airio, I. (2006) Työssä mutta köyhä. Työn ja toimeentulon sidokset kuudessa OECD –maassa 1970-2000. *Janus* 3, 2006, 294 – 311.

- Bargain, O. & Orsini, K. (2006) In-Work policies in Europe: Killing two birds with one stone. *Labour Economics*, Vol 13, 4.
- Brandth, B. & Kvandle, E. (2001) Flexible Work and Flexible Fathers. *Work, Employment % Society*, 15: 2, 251 – 267.
- Calmfors, L. A. Forslund & M. Hemström (2001) ‘Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experiences.’ <http://www.iies.su.se/publications/seminarpapers/700.pdf>
- Deakin, S., (2001) ‘Social rights and the markets’, in U. Mueckenberger (2001) *Manifesto Social Europe*, Brussels: ETUI, 17–40.
- Haataja, A. (1998) Tasa-etu, tarveharkinta ja ansioperiaate. Sosiaalipolitiikkamallit, mikrosimulaatiot ja työttömien taloudellinen asema. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C – 141. Turku.
- Hyvinvointivaltion rajat – oikeus ja kohtuus. Stakesin ”hyvinvointivaltion rajat” –projektin asiantuntijaraportti. 2006. Helsinki.
- Julkunen, R. (2006) Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Stakesin julkaisuja. Helsinki.
- Koistinen, P., Sengenberger, W., (eds.) (2002) *Labour Flexibility – A Factor of Economic and Social Performance of Finland in the 1990s*. Tampere university press. Tampere.
- Koistinen, P., (2002) Työvoimapolitiikan reformit Saksassa – ajatuksia työvoimapolitiikan uudistamista hahmottavan Hartzin komitean mietinnöstä. *Työpoliittinen aikakauskirja* 3, 2002, 133 – 144.
- Koistinen, P. (2005) Eliitin kyöneleet. <http://www.uta.fi/~sppeko/> ajankohtaista-> pähkinöitä. Luettu 22.10.2006.
- Koistinen, P. (2006) Oikeudenmukaisuus ja tehokkuus. <http://www.uta.fi/~sppeko/> ajankohtaista-> pähkinöitä. Luettu 22.10.2006.
- Koistinen, P., Roivas, S., & Neuman, L. (2006) Policies promoting employment and gender equality in the knowledge based society. Toeksessa: Mosesdottier, L., Serrano, A., (eds.) (2006) *Moving Europe towards the knowledge-based society and gender equality*. ETUI. Brussels. 229 – 260.
- Mückenberger, U., (2001) (ed.) *Manifesto Social Europe*. ETUI. Brussels.
- Pekkarinen, J., Vartiainen, J., (1993) *Suomen talouspolitiikan pitkä linja*. WSOY. Helsinki.
- Pellizzari, M., (2006) Unemployment duration and the interactions between unemployment insurance and social assistance. *Labour Economics*, Vol 13, 4. 773 – 798.
- Rank, M., (2006) Pathways out of poverty. In: *Work and Occupations*, Vol 33, 3, 263 – 270
- Sakslin, M., Keskitalo, E., (2005) Contractualism in Finnish activation policy. Teoksessa: Sol, E., Westerveld, M., (eds.) *Contractualism in employment services. A new form of welfare state gov-*

ernance. The Hague: Kluwer Law International. Studies in employment and social policy 29, 359 – 382.

Sihto, M., (1994) Aktiivinen työvoimapolitiikka. Tampere university press. Tampere.

Sorainen, O., (199+)

Taylor-Gooby, P., (2005) Paradigm Shifts, Power Resources and Labour Market Reform. In: Taylor-Gooby, P., (2005) (ed.) (2005) Ideas and the Welfare. Palgrave, 2005. 12 – 29.

Valdimarsdottir, F. (ed.) (2005) Nordiska erfarenheter av föräldarledigheter och des inverkan på jämstälhet mellan kvinnor och män. <http://norden.org/pub/velfaerd/jamstalldhet/sk/US2005434.pdf> Luettu 20.11.2006.

Virkkala, S., (2002) Recovery in Finland in the late 1990s – Continuation of the national projects. In: Koistinen, P., Sengengenberger, W., (eds.) (2002) Labour Flexibility – A Factor of Economic and Social Performance of Finland in the 1990s. Tampere university press. Tampere. 47 – 62.

Wüst, M. (2006)

Taulukko: **Paradigman muutos Saksan, Ranskan, UK:n ja Suomen työvoimapolitiikassa 1990 – 2006**

	Saksa	Ranska	UK	Suomi
Poliittinen konteksti	Yhdistyminen, EU-laajeneminen, reformiohjelmat (CDU/CSU ja Rot-Grün)	Työnantajilla ja työntekijöillä vahva asema sosiaaliturvapolitiikassa	Perinne: alhaiset korvaukset, tarveharkinta ja vähän rahaa job creation ohjelmiin 1980 -1990	Laman jälkeinen rakennemuutos, toimintaympäristön muutos ja reformeille myönteinen poliittinen kulttuuri, enemmistöhallitukset
Muutoksen päälinja	Reformit koskien ALP:n tavoitteita, keinoja ja organisaatiota	Työttömyysturvan uudistus, solidaarisuussopimus ja ammat-tisuojan tarkistus	market oriented policy, etuisuuksien leikkaus, make work pay -linja	Aktivointipolitiikan läpäiseminen työ- ja sosiaalipolitiikassa, kuntauudistus, tulosvastuu ja toimijoiden integrointi uudistukseen
Muutokset	+ Vanhan työllisyyslain (1969) uudistaminen 1980 (varhaiseläkkeet, palkkasubv. ja itsensä työllistäminen) + Solidarity pact (1993) työttömyyskorvausten alentaminen ja tiukentaminen, palkkatukien alentaminen, supply side painotus työvoimapolitiikkaan + työllisyyslain uudistus 1997 (liberal Clinton model) + 1999 irrottaaminen Lafontainen keynesiläisestä linjasta + Alliance for jobs 2003; Hartz komissio 2002, Agenda 2010 + Hartz I – IV reformit (toimeentulotuki ja työttömyysturva integroidaan, työvoimakeskukset, minijobs, yhdistelmätulo)	+ sosiaaliturva työhön kannustavaksi 1988, 1992 + 1998 35-tunnin työviikko (työn jakaminen, joustavuus, palkkajousto) + työttömän työnhakijan ammat-tisuojan tarkistus ja sanktioita työstä kieltäytyjille 1999 + 2001 negatiivinen tulovero	New labour 1997 and 2001 policy: + antipoverty mobilisation to work + raising quality of life for low income families + national minimum wage + New deal programmes 1997 for young + New deal for all in working age, individual case management	+ 1994 ehdollistettiin alle 20 -vuotiaitten työmarkkinatuki työn tai koulutuksen vastaanottamiseen + 1997 se laajennettiin alle 25 –vuotiaisiin + 1996 toteutettiin toimeentulotuen sanktiot + 1998 työvoimapalveluihin työnhakusuunnitelmat + 1998 voimaan yhdistelmätuki + 2001 käyttöön kuntouttava työtoiminta + 2004 perustettiin työvoimapalvelukeskukset + 2006 työmarkkinatuen uudistus, aktivointipakko 500 päivän jälkeen + 2006 matalapalkkatuki tavoitellaan ikääntyneiden työllistymistä yhdistelmä- ja työllistämistuen korvaavalla palkkatuella
Poliittiset vaikutukset	Luopuminen konsensuksesta ja ammattiliittojen aseman heikkeneminen uudistuspolitiikassa	”Welfare without work” perustasta tiukennettuun työehtoihin sosiaaliturvassa, Bismarkin mallin reformi mutta lievempi kuin Saksassa	New labour policy teki puolueesta toimijan, marginalisoi ay-liikkeen ja muut vasemmiston toimijat, antoi työnantajille valtaa	Työvoima- ja sosiaalipolitiikka integroitiin, ulkoihin uhkiin vastataan 3 –sopimuksin, nyt tunnustettavissa politiikan rajat ja kielteiset vaikutukset

Lähteet: Taylor-Gooby 2005; Hyvinvointivaltion rajat – oikeus ja kohtuus 2006; Koistinen 2002